

RAST NA VSE KRIPLJE IN PRETEGE? ALPE V ISKANJU POTI DO SREČE

Dvanajst tez, postavljenih na Letni strokovni konferenci CIPRE oktobra 2009 v Gamprinu/FL.

1. Nove ideje za zadovoljstvo, eksistenco in srečo

Vedno bolj je jasno, da preprost recept, po katerem naj bi blaginjo in kakovost življenja dosegli z gospodarsko rastjo, ne deluje več. Najočitnejši primeri za to so podnebna in okoljska problematika ter naftni vrh (peak oil). Poleg tega sedanja finančna in gospodarska kriza zahtevata nov način razmišljanja in delovanja ter sočasno odpirata priložnosti za ukrepanje, ki jih moramo izkoristiti. Ponavljanje dosedanjih vzorcev nima prihodnosti ne z ekonomske ne z ekološke perspektive.

Da bi lahko pobegnili prisili logike stalne ekonomske rasti, potrebujemo nove ideje in koncepte, ki nam bodo pokazali pot do zadovoljstva, materialne blaginje ter kakovost življenja. Predvsem v Alpah.

2. Alpe kot pridobitnice in žrtev rasti

Čeprav so nekatere občine in regije v Alpah od tradicionalne rasti pridobile, je potrebno omeniti tudi senčne strani:

- vse prepogosto se precenjujejo neposredni gospodarski donosi strategije rasti in podcenjujejo stroški (npr. za infrastrukturo);
- gospodarska neravnovesja v alpskem prostoru so se v preteklem obdobju rasti povečala;
- Alpe kot občutljiv ekosistem še izraziteje občutijo učinke podnebnih sprememb, širjenja mest in onesnaževanja okolja, kar ima usodne posledice za alpsko gospodarstvo ter socialno in kulturno življenje.

Manjši popravki in spremembe dosedanjega modela rasti ne zadostujejo. Brezpogojno je treba sprejeti radikalno preusmeritev razvoja.

3. Zaježitev prisile stalne ekonomske rasti

Logika stalne ekonomske rasti je jedro lizbonske strategije Evropske unije in bo v Alpah še naprej podlaga regionalne politike. Gospodarska in regionalna politika, ki temeljita na rastoči porabi naravnih virov in sta privolili v nadaljnje uničevanje pokrajine, ne prispevata k reševanju vprašanja prihodnjega razvoja, temveč sami postajata del problema.

Zahtevamo, da se gospodarska politika usmeri na novo in da okoljska davčna reforma in nova politika o podnebjju predstavljata njena osrednja elementa.

4. V smeri solidarnega regionalnega gospodarstva

Nujno je spodbujanje regionalnih gospodarskih krogotokov, kjer je trajnostna kakovost v ospredju. V regionalnem gospodarstvu so poti krajše, izdelava pa je prirejena povpraševanju in potrebam.

Ponovno odkritje regionalnega lahko krepí tesne stike, prijateljstva in sosedstva, s tem pa zmanjšuje materialno potrošnjo in koristi medčloveškim odnosom.

Za ohranjanje omenjenega regionalnega gospodarstva je med drugim pomembno, da se ohranjajo osnovne javne storitve, kot so šola, pošta in zdravniška oskrba.

Nova gospodarska in regionalna politika alpskih držav in EU mora v središče postaviti regionalne gospodarske krogotoke in nederarne gospodarske oblike.

5. Aktivna politika urejanja prostora namesto upravljanja prostora

V številnih alpskih regijah je za prostorski razvoj značilna izrazita razpršena gradnja in manj učinkovite, neekološke oblike rabe prostora. Danes se urejanje prostora omejuje – če sploh – na usklajevanje in upravljanje nenehno rastočih zahtev, ki jih imajo različne interesne skupine do prostora. Potrebujemo urejanje prostora, ki bo znalo ukrepati in bo skrbelo za gospodarno ravnanje z vedno manjšim življenjskim in ekonomskim prostorom v Alpah. Sem sodijo dosledno zgoščevanje poselitvenih struktur, jasno ločevanje zazidalnih območij od nezazidalnih in zaustavitev urejanja novih območij za potrebe turizma v odprti pokrajini.

Alpska prostorska politika mora za nazadujoče regije razviti pozitivno naravnane scenarije, ki namesto h gospodarski rasti vodijo k blaginji in sreči. Krčenje predimenzionirane infrastrukture ne sme biti več tabu.

6. Sprememba trenda v rabi narave in pokrajine

Čeprav sta narava in pokrajina najbolj skopo odmerjena vira in najpomembnejši kapital alpskih regij, sta zaradi turistične, prometne, poselitvene, kmetijske in industrijske rabe vedno bolj obremenjena. Biotska raznovrstnost se naglo zmanjšuje. Za rešitev omenjenega problema je nujen radikalen proces ozaveščanja prebivalcev.

Alpske države in območne enote naj občutno okrepijo varstvo narave in pokrajine. Z vključevanjem prebivalstva naj ustvarijo in urejajo nova zavarovana območja ter jih med seboj povežejo.

7. Zmanjševanje rabe fosilne energije namesto rasti

Kljub porabi vodne energije in velikim potencialov ostalih obnovljivih virov energije lesa, sonca, vetera in geotermalne energije temeljita gospodarstvo in družba v Alpah še naprej na rastoči rabi fosilnih goriv in električne energije. V prihodnje se mora poraba energije zmanjšati in ne rasti ter se orientirati na vizijo t. i. 2000-vatne družbe. Preusmeritev energetske politike se mora začeti pri energijski učinkovitosti (npr. sistematično uveljavljanje pasivnega standarda za novogradnje in pri obnovi obstoječih objektov) ter pri spodbujanju rabe obnovljivih virov energije.

Preusmeritev energetske politike EU in alpskih držav se mora zgoditi ob vsestranskem varovanju občutljivih alpskih pokrajin in ekosistemov. Nove in obnovljene zgradbe morajo ustrezati najstrožjim standardom.

8. Podpora oblikam inteligente mobilnosti

Notranji alpski, turistični in tranzitni promet se na območju Alp še naprej povečuje. Njegovi negativni učinki na kakovost življenja in podnebje so znani. Da bi prišlo do nujno potrebne spremembe trenutnega trenda, se morajo pri stroških transporta upoštevati vsi eksterni stroški, ki ob prevozi nastanejo. Nove oblike trajnostne mobilnosti je treba preizkusiti in vpeljati čim prej in v čim večjem obsegu.

EU in alpske države morajo v svoje prometne politike prednostno vključiti javni promet. Tranzitni promet naj se odvija po železniških tirih. Prostočasni in turistični promet morata ponuditi alternativne rešitve v smeri železnic in avtobusov.

9. Kakovostni kmetijski pridelki, zaščita kulturne pokrajine in biotske raznovrstnosti

Gorsko kmetijstvo, še zlasti plašarstvo, bo imelo v Alpah pomembno funkcijo tudi v prihodnje, po eni strani zaradi pridelave lokalnih proizvodov, po drugi pa zaradi vzdrževanja kulturne pokrajine.

EU, alpske države kot tudi alpske regije morajo ekološko rabo teh območij postaviti v težišče kmetijske politike ter tako krepiti regionalne proizvodne verige ter prispevati k ohranitvi biotske raznovrstnosti gorskih območij.

10. Kvaliteta namesto kvantitete v turizmu

Alpski turizem, ki ostaja usmerjen v ekonomsko rast, temelji na netrajnostni rabi virov. Pri tem izstopajo individualni avtomobilski promet, nevarčna raba energije v turističnih kapacitetah ter neodgovorno ravnanje s pokrajino. Največkrat kvantiteta prednjači pred kvaliteto. Preusmeritev v trajnostni razvoj, ki ne sme biti zgolj marketinško geslo, je danes najnujnejša naloga te v številnih regijah največje gospodarske panoge.

EU in alpske države morajo trajnostna načela vključiti v turistično politiko in z ekološkimi kriteriji spodbujati oblike turizma, ki so okolju, naravi in pokrajini prijazne.

11. Aktivna alpska zunanja politika

Zadovoljstvo, eksistenca in sreča v Alpah so odvisne tudi od lastne iniciative. Lahko pa jih podpirajo tudi odločitve na državni ravni, na ravni EU ter na globalni ravni. Delovanje za alpski prostor zato tudi pomeni, da si je treba v smislu alpske zunanje politike na vseh teh ravneh dejavno prizadevati za izvajanje v prihodnost usmerjenih novih ukrepov na osrednjih političnih področjih, npr. na denarnih in finančnih trgih, v svetovni trgovini, na področju energije in varstva podnebja, v prometu, kmetijstvu, razvojnem sodelovanju.

Alpske države morajo okrepiti in spodbujati prizadevanja za partnerstva med Alpami in ostalimi gorskimi območji.

12. Alpska konvencija kot prispevek h globalnemu upravljanju

Da bi spodbudile trajnostni razvoj v Alpah, so alpske države in EU pred skoraj dvema desetletjema spisale Alpsko konvencijo, ki pa ji vse do danes na območju Alp ni uspelo preprečiti nadaljnjega uničevanja naravnih virov. Prihodnji prispevek Alp h globalnemu upravljanju (global governance) je v rokah alpskih držav in EU, da bo Alpska konvencija v Alpah prihodnosti lahko izkoristila svoj potencial.

EU in alpske države morajo Alpsko konvencijo končno izkoristiti kot orodje za trajnostni razvoj v Alpah in posledično tako pripraviti kot tudi izvesti učinkovite in jasne akcijske načrte udejanjanja omenjene pogodbe.

Letna konferenca CIPRE 2009

Gamprin (Liechtenstein), 19. september, 2009; različica 27. februarja 2010

CIPRA Francija, februar 2010